

BILTEN

BILTEN

SADRŽAJ

Uvodna reč	1
Intervju – ministar zaštite životne sredine, Goran Trivan : Podignuta zelena zastavica	2
CSOconnect aktivnosti	7
Priznanje za edukaciju novinara i podršku organizacijama civilnog društva dodeljeno Regionalnom centru za životnu sredinu	7
Otpad kao pogonsko gorivo – sve dileme i nedoumice	7
Nastavak institucionalne podrške organizacijama civilnog društva	11
Učesnici beogradskih izbora o ključnim problemima zaštite životne sredine	12
Poglavlje 27	16
Horizontalno zakonodavstvo	16
Upravljanje otpadom	16

UVODNA REČ

Poštovani čitaoci,

Regionalni centar za Centralnu i Istočnu Evropu teži da svoju misiju, pružanje pomoći u rešavanju pitanja životne sredine, ispuni kroz najrazličitije vidove sinergijskog delovanja brojnih aktera. Organizacije civilnog društva su naš tradicionalni, prirodni partner i najveći deo aktivnosti naše kancelarije u Srbiji je usmeren na doprinos njihovom razvoju, jačanju i daljem zalaganju za rešavanje pitanja od značaja za zaštitu životne sredine.

Delovanje ovih, nama primarno važnih aktera određeno je brojnim drugim segmentima savremenog društva. Dva segmenta se naročito ističu na ovom spektru – institucionalni i politički. Čini se da ova dva međusobno isprepletana aspekta iste stvarnosti u velikoj meri određuju i ulogu organizacija civilnog društva u jednoj zajednici, bila ona lokalna, regionalna ili nacionalna. Stanovišta smo da je dijalog civilnog društva sa institucijama od ključne važnosti za zajednički, partnerski rad na poboljšanju stanja životne sredine u Srbiji, te kroz ovaj broj biltena možete da pročitate stavove o životnoj sredini i njenim specifičnim problemima u Srbiji na dva nivoa – nacionalnom i lokalnom.

Prvi nivo oličen je kroz novformirano Ministarstvo zaštite životne sredine, te ministar Goran Trivan kroz intervju na narednim stranama predstavlja stavove Vlade Republike Srbije o brojnim gorućim pitanjima, izazovima, planovima i perspektivama Srbije u ovom polju. Regionalni centar za životnu sredinu je ponosan što je ova institucija od samog svog početka prepoznala REC kao relevantnog partnera.

S druge strane, beogradski izbori rezultiraće biranjem donosilaca odluka za naredne četiri godine u glavnom gradu. Beograd se suočava sa brojnim problemima u oblasti životne sredine, a CSOnnect tim je dao priliku potencijalnim donosiocima odluka – izbornim listama – da daju svoje odgovore na ove probleme i predstave svoje politike.

Konačno, kroz predstavljanje pojedinih oblasti poglavlja 27 možete da sagledate i deo nadnacionalne perspektive u oblasti životne sredine – članstvom u Evropskoj uniji i ova oblast biće suštinski reformisana, verovatno u mnogo većoj meri nego mnoge druge oblasti našeg društva. U procesu reformisanja i pristupanja imamo veliku pomoć donatora koji ulažu u izgradnju kapaciteta za proces pregovora, poput Švedske međunarodne agencije za razvoj i saradnju, kojoj se zahvaljujem i ovom prilikom na značajnoj podršci i prepoznavanju rada i značaja koji civilno društvo u Srbiji ima.

Radujući se nastavku sprovođenja institucionalnih grantova u okviru Programa podrške civilnom društvu u Srbiji u oblasti životne sredine (CSOnnect), želim vam prijatno čitanje!

Ruža Radović

Ruža Radović
Direktorka Regionalnog centra za
životnu sredinu, kancelarija u Srbiji

INTERVJU

ministar zaštite životne sredine, Goran Trivan

Podignuta zelena zastavica

Gospodine Trivan, nedavno ste Odboru za zaštitu životne sredine u Skupštini predstavili rezultate rada ministarstva u prvih šest meseci Vašeg mandata. Šta biste, sumirajući stanje, mogli da navedete kao najveće izazove sa kojima ste se suočili?

Iskreno, mislim da je najvažnije je što je skupština donela odluku da se ponovo osnuje posebno ministarstvo životne sredine jer verujem da već godinama imamo taj nedostatak administrativnog kapaciteta da se neko bavi ovim pitanjima i da to ne bude trinaesto prase u nekom ministarstvu, što je bio slučaj. Taj čin je za mene bio paradigma da ozbiljno mislimo kada je životna sredina u pitanju, kao početak i dizanje startne zastavice u sasvim ozbiljnom bavljenju temom. To ima malo veze, čini mi se, i sa psihologijom: kada ministar pokriva nekoliko oblasti, obično je na takvo mesto dolazio ministar koji je specijalista u svim drugim oblastima ali ne i u zaštiti životne sredine, te su se s toga i manje bavili tom temom što je logično. Ali, kada dovedete čoveka koji se pre svega bavi tim pitanjem, onda je za verovati da će se ljudi punim kapacitetom baviti samo tim pitanjima i da tada ne mogu da izostanu rezultati.

Kada kažete tom temom zapravo mislite na mnogo tema koje imate u oblasti zaštite životne sredine. Šta su prioriteti?

Ustanovili smo dva važna "špica" u ministarstvu, dva sektora koja ranije nisu postojala – prvi za otpad i otpadne vode i drugi za strateško planiranje i projekte. To su nam sada glavni ciljevi ministarstva. U stvari, već dugo su glavni ciljevi ali nisu bili valorizovani kroz organizaciju ministarstva i način rada. S druge strane, nešto što je sasvim normalno za nas koji smo dugo u ovom poslu i na neki način dolazimo iz nevladinog sektora, zadužili smo neke ljude koji rade u ministarstvu za sarad-

nju sa organizacijama civilnog društva, za saradnju sa privredom, za tzv. zelenu gradnju, za posebna pitanja ekološke bezbednosti, za manjinske grupe... Sve su to oblasti i delatnosti i ljudi koji su bili negde na margini a bez kojih se ne možete baviti životnom sredinom. Mi se sada suočavamo sa činjenicom da se čitavo društvo unisono i nepolitički, što je dobro, bavilo ovim temama prethodnih nekoliko godina. Otkad sam u javnom životu Srbije, a dugo sam tu, nisam video takvu situaciju!

Izjavili ste da bi Srbija, kada je zaštita životne sredine u pitanju, mogla da dostigne evropske standarde za dvadesetak godina. Šta je potrebno da bi se takav plan i ostvario, i da se ostvari možda za 18 a ne 25 godina?

Ja idem ka tome da se ostvari za 15 godina. Mogli bismo čitav razgovor da posvetimo tome koliko zaostajemo za razvijenim zemljama, ili da najpre definišemo sa kojim zemljama se poredimo? Da li pričamo o Americi ili o Norveškoj, Švedskoj ili o Sloveniji ili Nemačkoj? Sve su različite i različito ostvaruju ciljeve u ekologiji. Mi moramo da nadjemo svoje mesto u svemu tome. Moja je procena da približno zaostajemo oko 25 godina, a dajem je na temelju našeg razvoja, nivoa BDP, broja stanovnika, uslova u kojima živimo, tehnologija kojima raspolažemo, novca kojim raspolažemo... To što zaostajemo 25 godina za razvijenim zemljama, ne mora uvek i nužno da bude hendikep. Želim da to pretvorimo u prednost a to znači da izbegnemo greške koje su činile te zemlje, a činile su ih u svakoj oblasti. I drugo, kada vidimo koji su tehnološki put prešli, možemo da preskočimo jednu ili dve male tehnološke revolucije koje su oni prošli i tako u tehnološkom smislu preskočimo bar deset godina i tako dodjemo u situaciju da smanjimo svoj zaostatak. To je moguće a da li ćemo to i uraditi zavisi od ovog perioda u koji ulazimo, od investiranja. Naša uloga je da motivišemo Srbiju da veruje i razume da je pitanje životne sredine važno, pri čemu je potrebno opet da budemo jedinstveni – od gradjana do donosioca odluka.

"To što zaostajemo 25 godina za razvijenim zemljama, ne mora uvek i nužno da bude hendikep. Želim da to pretvorimo u prednost a to znači da izbegnemo greške koje su činile te zemlje, a činile su ih u svakoj oblasti."

Smatrate da bi za ispunjenje cilja bilo potrebno daleko veće izdvajanje iz budžeta. Šta vam omogućava budžet za 2018. godinu iz koga je ministarstvu dodeljeno pet i po milijardi dinara? Šta realno sa tim novcem može da se učini?

Za početak može da se učini sve ono što je neophodno za početak! Sa 5,85 milijardi dinara možemo da stepen zaštićenih dobara držimo na postojećem nivou i da malo ga podignemo naviše jer je budžet veći za 16 odsto u odnosu na prošlu godinu. Isto tako, delom novca želimo da podstaknemo izradu projektno-tehničke dokumentacije. Naša čitava priča o zaštiti životne sredine svodi se na investiranje. Pošto je to tako vi ne možete da investirate, ili srpski rečeno ne možete da zabodete ašov u zemlju da nemate projektno-tehničku dokumentaciju. Čak i da danas imate na računu tih 15 milijardi evra, o kojima pričamo da je realno potrebno da uložimo u narednim godinama da bismo popravili svoju životnu sredinu, ne možete da uradite ništa bez projektno-tehničke dokumentacije. Sve zemlje u okruženju koje su ulazile u EU su imale isti problem – nisu imale tu dokumentaciju ili kapacitete da je urade. Zato nisu mogle da iskoriste 100 odsto sredstava koja su u EU bila predviđena za te zemlje. Jedan od mojih glavnih zadataka je da se primaknemo tom maksimumu od 100 odsto iskorišćenosti sredstava. Novac koji imamo na raspolaganju ove godine biće iskorišćen za pripremu za tu vrstu logistike koja mora da se izgradi u sledeće godine. Dakle, ove godine možemo da prihvatimo budžet ovakav kakav jeste zato što je on relativno dovoljan za ono što su naši osnovni pravci: da udjemo u problematiku, da pomognemo u onoj meri u kojoj je to za godinu dana moguće. Već od sledeće godine ovaj budžet je duplo manji od onog koji bi morao biti.

Velike problem zatekli ste i u zaštićenim zonama prirode u kojima je u jeku nelegalna gradnja,

izmeđuostalog i malih hidroelektrana. Za 2018. Najavili ste da ćete preispitati status svih područja zaštićenih kao prirodno dobro. Šta će biti vaša politika – ukidanje ili smanjivanje stepena zaštite tamo gde je sistem narušen zbog nepoštovanja propisa ili kažnjavanje ugrožavanja nacionalnih parkova i dovođenje u pređašnje stanje?

Potrebno je da naša stručna ekipa, a zaista imamo na čelu svakog sektora imamo profesionalce, izradi analizu svih zaštićenih dobara i kada to budemo imali onda ćemo procenjivati i običi sva. Negde ćemo pokušati da se stvari dovedu u red, ako je to moguće. Ponegde, možda, neće biti moguće da se zaštićeno prirodno dobro vrati u prvobitno stanje jer je pričinjena šteta u toj meri da je stanje bespovratno loše odnosno da nije moguće da ispravimo greške koje su učinjene u međuvremenu. Lomim se veoma, i kada bih sad morao da donosim odluku da li će se ići na to da se stvari ipak dovedu u red ili da prihvatimo neka stanja koja postoje, prosto ne znam za šta bih se odlučio. Naravno, radije da bih da stvari dovedemo u red, da "iskoristimo mišiće" ali mi se čini da to možda i neće biti moguće dok ne vidimo šta gde imamo na terenu. Kada se na primer, suočimo sa činjenicama koliko kuća, hotela, puteva i ko zna čega sve ne, imamo u zaštićenim zonama prirode a daim tamo nije mesto, onda će se postaviti pitanje šta ćete raditi s tim? Hoćemo li zaista moći da vratimo točak unazad? To je jedno delikatno socijalno pitanje koje će se kod nas verovatno pretvoriti i u političko kad udjete u razračunavanje sa nelegalnom gradnjom. To smo već videli i nigde to nije dalo uspešne rezultate. Ipak, nisam spreman da se žmureći bavimo zaštićenim dobrima. Ja o ovome govorim zato što moramo da se pozabavimo ovim stvarima i da konačno rešenje mora zaista da bude rešenje. Ili je nešto zaštićeno dobro ili nije, ili bar nije u nekom delu. Potrebno je da to prihvatimo kao činjenicu i da više ne gnječimo jedni druge.

Da mi ne gnječimo one koji su tamo uradili nešto što nisu smeli da rade ili da oni nas ne gnječe da dajemo saglasnost da se uradi nešto što ne može da se uradi ako je reč o zaštićenom prirodnom dobru. Za to nam je potreban društveni konsenzus, da se razume da je to važno i da zaštićena dobra nisu zaštićena da bi se tamo nešto gradilo nego da bi se zaštitila priroda i resurs koji imamo, da ljudi u tim zaštićenim delovima mogu da uživaju ali ne i da prave hotele.

Upotreba niskokvalitetnih fosilnih goriva jedan je od najvećih izvora zagađenja u Srbiji. Visoka potražnja za energijom nameće potrebu za rešenjima koja neće ugroziti životnu sredinu ni zdravlje ljudi. Kako planirate da pristupite ovom problemu i odgovorite na ono pitanje čemu se daje prednost privredi ili ekologiji?

Ništa ne može biti prioritet osim zdrave životne sredine. Ja znam kako ovo zvuči i znam da se može i ne verovati tome što ja kažem, ali između toga da li ćemo zaraditi platu i toga li ćemo udisati kiseonik, za mene nema dileme. Bez kiseonika čovek može da izdrži do pet minuta. Bez plate verujem da možemo nešto duže, bar mi imamo takva iskustva. Dakle, ne mislim da dilema postoji. Postoji kompromis koji bismo mogli da nadjemo ali nije moje da tražim kompromise, iako o tome mogu da mislim. Politika ovog ministarstva i ove države jer verujem da ovo nije pitanje samo za moje ministarstvo, mora da se vodi na bazi činjenice da je naš vazduh loš zbog toga što trošimo fosilna goriva, bez obzira da li je reč o termoelektranama, ložištima ili gorivu koje koristimo za automobile... Sve to katastrofalno deluje na uslove u kojima živimo. Ako uzmete podatke svetskih organizacija i naših medicinskih službi vidite da smo svi bolesni, od respiratornih bolesti pa dalje. Potpuno sam svestan da cela Srbija leži na niskokvalitetnim ugljevima i da se mi teško toga možemo odreći ali mi sada idemo i ka alternativnim i obnovljivim izvorima energije.

Prošle godine sam, odlazeći u Ameriku, razgovarao o tehnologijama koje se razvijaju u svetu od kojih jedna tzv. TRIG tehnologija, od uglja pravi gas a gas koristi kao energent. Meni se čini da je to pravac u kome možemo da idemo: da pravimo od uglja čistu energiju, da pri tom ne nanosimo štetu životnoj sredini a da se ne odričemo sopstvenog energenta, svoje energetske bezbednosti a to znači i nezavisnosti države koja je vezana za energetske nezavisnost. Tu se, po mom mišljenju, krije koncept koji će Srbiju držati iznad vode. Ta tehnologija je u ovom trenutku za Srbiju skupa ali za par godina biće značajno jeftinija i mislim da se tu krije rešenje za naše probleme.

"Ništa ne može biti prioritet osim zdrave životne sredine. Ja znam kako ovo zvuči i znam da se može i ne verovati tome što ja kažem, ali između toga da li ćemo zaraditi platu i toga li ćemo udisati kiseonik, za mene nema dileme."

Kada će Srbija biti spremna da otvori pregovaračko poglavlje 27 u pregovorima o članstvu u Evropskoj uniji, koje mnogi smatraju jednim od najtežih za pregovaranje?

Pregovaračku poziciju za poglavlje 27 završićemo, verujem, do juna. Na tome se intenzivno radi. Ono što sam sa sobom doneo u ministarstvo to je stav da ne srljamo u otvaranje pregovaračkog poglavlja tek tako, da ne žurimo. Za to postoji više razloga. Prvo, da biste ušli u pregovore treba vam platforma za pregovaranje. To istovremeno znači da morate savršeno dobro poznavati stanje životne sredine u svojoj zemlji a nisam siguran da mi kao država, u svakom segmentu, poznajemo situaciju. Mnogo ima više problema nego što mislimo. Uzmite samo ove primere skladišta opasnog otpada za koja niko ne zna da postoje a postoje. Poglavlje 27 je toliko komplikovano jer obuhvata osim zaštite životne sredine i šume i vode. To sve ide u paketu. Tek kad se steknu uslovi, dakle da imamo strategiju, da smo je dogovarali sa predstavnicima EU jer to je procedura, da smo se dobro spremili za pregovaranje, možemo početi. Ne želim da pravimo greške koje su pravile sve zemlje u okruženju, dolazile su u situaciju da se predstavnici Evropske komisije bolje poznavali stanje u njihovim zemljama nego oni sami. To se nama neće desiti. Zato sam ja „rastegao“ taj proces. Mi imamo ekipu profesionalaca na čelu sedam sektora i to je uslov da se dobro

pripremo. Tražili smo i dobili saglasnost da zaposlimo još 180 ljudi u ministarstvu, 100 pripravnika i 80 iskusnijih. Nakon decembarskog sastanka sa evropskim komesarom za ekologiju ja sam optimista jer nam je na kraju dugog sastanka on rekao da je impresioniran. To je bio komentar na ono što smo mu izneli o stanju koje smo zatekli, šta nameravamo u organizacionom smislu, šta nam je strategija i šta ćemo uraditi. Mi ćemo, dakle, sa administrativne strane sve uraditi i ispregovarati poglavlje 27, pri čemu je ključ u pregovaranju da izaberite što duže rokove za one najkomplikovanije stvari. Ne smete ispregovarati suviše kratke rokove za primenu pa, kao neke zemlje u okruženju posle plaćati penale jer niste primenili ono na šta ste se obavezali.

"Ne želim da pravimo greške koje su pravile sve zemlje u okruženju, dolazile su u situaciju da su predstavnici Evropske komisije bolje poznavali stanje u njihovim zemljama nego oni sami. To se nama neće desiti."

Najavili ste da će 2018. biti godina „raščišćavanja stanja“ kada je u pitanju otpad, posebno komunalni otpad. Šta će u tom pravcu biti najvažniji potezi?

Ako uzmete činjenicu da je opasan otpad zakopan u zemlju i da svakako mora da procuri pre ili kasnije, jasno je da se radi o trci sa vremenom i što pre mi to budemo pronalazili, pre ćemo zaštititi lokalno stanovništvo od zagađenja. Drugi nivo priče je da zbrinemo taj otpad i treće je da šaljemo poruku javnosti da imamo puno toga da uradimo ne samo sa opasnim nego i komunalnim otpadom i da je vreme da svi počnemo da mislimo o tome. Nije slučajno što u velikom broju naselja u Srbiji imate zagađene podzemne vode i bunara. Postavlja se pitanje zašto? Pa, zato što je poljoprivreda planetarno

najveći zagađivač životne sredine jer ta količina hemije koja se sipa i gura u zemlju ne može da prodje bez posledica.

Prema vašim procenama u Srbiji se godišnje proizvede do 200 000 tona opasnog otpada, a neadekvatno skladištenje predstavlja veliki problem. Izjavili ste da ima oko 70 lokacija koje ste opisali kao potencijalne „ekološke bombe“. Ima li ministarstvo kapacitete da zaustavi ovu opasnu praksu?

Svaka kompanija ima obavezu da prijavljuje opasan otpad Agenciji za zaštitu životne sredine. Po statistici godišnje prijavljenog opasnog otpada, to je negde između 150 i 230 hiljada tona godišnje, zavisno od nivoa privredne aktivnosti. To je okvir prema statistici mada osnovano sumnjam da sav opasan otpad ne bude prijavljen. Deo tog opasnog otpada se prerađuje u domaćim kapacitetima koji su vrlo oskudni i siromašni, deo se izveze u skladu sa zakonom, da se tretira u inostranstvu i treći deo je negde... Nedostaje mi taj treći deo i zato kopamo po Srbiji. Drugo pitanje je tzv. istorijski otpad. Imamo ga na tačno 70 lokacija u Srbiji što je utvrdila inspekcija još 2014. godine. Istorijski otpad je zapravo industrijski otpad, u okviru koga imate i malo komunalnog, malo opasnog, imate svega... Reč je o otpadu u sedamdesetak preduzeća koja više ne funkcionišu, ili su u stečaju ili tamo više ne postoji nijedna osoba koja sedi u tim pogonima prepuštenim na milost i nemilost vremenskim prilikama. Zato kažem da je reč o potencijalno opasnim lokacijama, mogućim "ekološkim bombama" jer sve to zagađuje životnu sredinu ili zemljište, na način koji zavisi od toga koja je vrsta industrijskog otpada zatečena u tim firmama. Po zakonu o privatizaciji tim istorijskim industrijskim otpadom mora da se pozabavi država ali to pitanje dolazi na dnevni red tek kada se javi neko ko hoće eventualno da privatizuje te firme. Pošto je to dug proces mi smo rešili da otvorimo i to pitanje. Zato nam je potrebna cela ova godina da udjemo na te lokacije. Da vidimo koja je to količina industrijskog otpada, da izmerimo šta imamo u zemlji, u rezervoarima, šta imamo iznad zemlje. Sledeći korak je da se bavite strukturom tog otpada. Na osnovu tih aproksimacija količine i strukture vi možete da kažete koliko će da košta da vi sve to zbrinete. Komunalni otpad je posebna priča. Srbija ima strategiju za zbrinjavanje komunalnog otpada u Srbiji.

Što se komunalnog otpada tiče postoji strategija za dvadesetak regionalnih deponija. Jedan deo se već realizuje i mi sada preispitujemo da li su opštine spremne da sve obave onako kako je predviđeno strategijom. Tih dvadeset i nešto regionalnih centara za preradu sasvim su dovoljni za potrebe Srbije. Ono što je važnije je da mi svaki kilogram otpada skupimo i da više ni kilogram ne bude bačen na divlje deponije. Strategija predviđa da i seoska domaćinstva dobiju kante za odlaganje smeća jer mnoga seoska domaćinstva danas nemaju gde da odlažu otpad. Komunalna preduzeća nemaju kapacitete da im kupe kontejnere a još manje

da odu da pokupe otpad i da ga razvezu do deponija. Nema kamiona, nema goriva, nema para... Zato je najvažnije uspostaviti sistem u kome su ključ ulaganja te regionalne deponije. To je najvažniji segment čiste Srbije. Kad to uradimo, uz finansijere koji će doći sa strane, kao što smo radili u Beogradu, finansijer ima obavezu da svaka kuća ima svoju kesu a svako seosko domaćinstvo svoj kontejner. Tako skupljeni otpad odvozi se do deponija i nema više bacanja u reku. Treba nam deset godina da sve to uvedemo u red.

U jednom intervjuu izjavili ste da uvođenje reda u oblast upravljanja otpadom nailazi na otpore onih čiji bi finansijski interesi time bili ugroženi. Može li ministarstvo da im se suprotstavi i da li imate podršku vlade za te poteze?

Sve firme koja funkcionišu u Srbiji moraću da primene zakone koji su propisani da bi se zaštitila životna sredina. To je uvek priča ili o emisiji gasova, kao rezultata proizvodnje ili je pitanje otpadnih voda. Sve ćemo da obidjemo. Svesni smo da nisu oni svi u situaciji da mogu da investiraju milione evra u postrojenja za preradu otpadnih voda ili vazduha, ali da će morati da ubrzano na tome rade to je sigurno. I da nećemo da žmurimo to je sigurno, kao i da smo na strani građana u lokalnim zajednicama. Ovo ministarstvo postoji da bi građani zdravije živeli. Verujem da je moguć taj kompromis između naše potrebe da živimo čisto i potrebe privrede da funkcioniše, ali životna sredina ostaje na prvom mestu. Shvatam da neko treba da se odrekne dela svog profita da bi investirao u sistem za preradu otpadnih industrijskih voda koje nam sad uliva nepredane u neki lokalni potok, ali to više tako neće moći da se radi.

"Svesni smo da nisu oni svi u situaciji da mogu da investiraju milione evra u postrojenja za preradu otpadnih voda ili vazduha, ali da će morati da ubrzano na tome rade to je sigurno. I da nećemo da žmurimo to je sigurno, kao i da smo na strani građana u lokalnim zajednicama. Ovo ministarstvo postoji da bi građani zdravije živeli."

Kako biste ocenili važeću zakonsku regulativu u oblasti zaštite životne sredine i koliko će zakona morati da bude promenjeno u procesu uskladjivanja sa evropskim pravnim tekovinama?

U ovom trenutku imamo u pripremi više zakonskih i podzakonskih akata. Izdvojio bih zakon o klimatskim promenama. To je strateški krovni zakon koji u sebe mora da "usisa" sve segmente društva. Kao što smo u Beogradu doneli strategiju adaptacije na klimatske promene. Tu je svaki segment života i rada na dnevnoj bazi, morao da bude uzet u obzir. I da zajedno sa zakonom imate akcioni plan koji kaže tačno ko, kada i šta treba da uradi i koliko će to da košta. To je, dakle, veliki i komplikovan posao ali veoma važan za državu. Zakon o klimatskim promenama je tip zakona koji će obojiti čitavo društvo u narednih deset godina, to je sigurno.

Organizacije civilnog društva u poslednje vreme učestalije reaguju na sve prisutniju praksu usvajanja propisa u Skupštini po hitnom postupku. Kakav je Vaš stav po ovom pitanju?

Može možda biti izuzetaka da nam je nekada nešto jako važno pa tražimo usvajanje po hitnom postupku, ali takvih stvari u oblasti životne sredine neće biti puno. Načelno gledano nama jeste hitno da donesemo svaki zakon ali to će biti po uobičajenoj proceduri. Između ostalog i zato što je potrebno da svaki zakon pogledamo sa svih aspekata. Svaki naš predlog zakona ići će pred civilno društvo, imaće priliku da kažu šta misle jer imate neke od tih organizacija koje se krajnje temeljno bave životnom sredinom. Ne samo da ne vidim problem u tome nego smatram da je to od velike pomoći. U interesu nam je da zakon bude sto bolji, da bude sprovodiv a kako ćete to bolje izvesti nego ako čujete sva moguća mišljenja čak iako se ne slažete po svim pitanjima.

CSONnect aktivnosti

Priznanje za edukaciju novinara i podršku organizacijama civilnog društva dodeljeno Regionalnom centru za životnu sredinu

Prvi ekološki magazin u Srbiji, „EKolist“, krajem decembra 2017. godine obeležio je desetogodišnjicu uspešnog rada i istom prilikom je dodeljeno devet nagrada pojedincima i organizacijama aktivnim u polju životne sredine u protekloj godini.

Regionalnom centru za životnu sredinu (REC), kancelariji u Srbiji, dodeljeno je priznanje za edukaciju novinara i podršku organizacijama civilnog društva u 2017. godini. Ovim su prepoznate aktivnosti REC-a, sprovedene naročito kroz CSONnect program, kroz koji je podržano 66 organizacija u ukupno 11 konzorcijuma dodeljivanjem institucionalnih grantova, a kao važnu komponentu sadrži i osnaživanje i saradnju sa medijima, novinarima i urednicima medija u Srbiji. Realizacijom ovog programa, REC radi na jačanju kapaciteta organizacija civilnog društva, organizuje radionice i konkretne obuke za novinare, urednice i urednike tradicionalnih i novih medija, ali i dodeljuje medijske nagrade, kako bi temu životne sredine prioritizirao i zadržao u javnom govoru.

Nagradu za građansku hrabrost i doslednost u zaštiti

životne sredine dobio je Dejan Maksimović, predstavnik jedne od partnerskih organizacija u okviru CSONnect programa, Ekološkog centra „Stanište“. Gospodin Maksimović se prilikom preuzimanja nagrade zahvalio na podršci svima koji su prepoznali značaj njihovog rada, a naročito Regionalnom centru za životnu sredinu i Švedskoj međunarodnoj agenciji za razvoj i saradnju, kroz čiji je grant tokom 2017. godine njegova organizacija kroz partnerstvo sa drugima nastavila da se bavi temom finansiranja životne sredine.

Nagrade i priznanja koje je Udruženje novinara „Eko vest“, u saradnji sa magazinom „EKolist“ dodelilo novinarima i predstavnicima organizacija za doprinos unapređenju zaštite životne sredine i podizanju ekološke svesti, uručio je ministar zaštite životne sredine, gospodin Goran Trivan.

Glavna urednica „EKolista“, Jadranka Marčok, u svom obraćanju je istakla da će ovaj magazin i dalje nastojati da svojom zelenom rečju bude zagovornik promena na bolje u životnoj sredini.

Otpad kao pogonsko gorivo

Sve dileme i nedoumice

“Mi u Srbiji ne poznajemo karakteristike našeg otpada, ne znamo posledice spaljivanja, ne posedujemo tehnologije za to. U razvijenim zemljama postoje ozbiljne studije o svemu tome, a nadzor objekata koji spaljuju otpad je mnogo stroži od nadzora industrijskih postrojenja, što sve

košta stotine hiljada evra po objektu. To sve Srbija u ovom trenutku ne može da obezbedi”, objašnjava prof. dr Brčeski.

Javnost mora da bude uključena u donošenje svih odluka koje se odnose na upravljanjem otpadom u Srbiji, a građani moraju da budu upoznati šta pojedine promene znače u praksi i na koji način utiču na njihov život, saglasili su se učesnici okruglog stola koji su organizovali UNEKOOOP, Regionalni centar za životnu sredinu i Odbor za zaštitu životne sredine Skupštine Srbije. U Skupštinu Srbije prošlog proleća stigao je predlog da se izmeni Zakon o upravljanju otpadom i dozvoli uvoz neopasnog otpada koji bi se koristio kao pogonsko gorivo u cementarama. Bez obzira što je formiranjem nove Vlade taj predlog povučen iz skupštinske procedure, sama ideja je uzburkala javnost zbog dilema i nedoumica koje otvara ova potencijalna promena.

"Želimo da u Srbiji otpad postane resurs, da stepen reciklaže bude veći, da se smanji prisustvo ugljen-dioksida u vazduhu, da cirkularna ekonomija zaživi, da se otvaraju zelena radna mesta, kao i da zahvaljujući tome postanemo konkurentniji i dobijemo razvojnu šansu za našu privredu", zaključila je predsednica Odbora Skupštine Srbije za zaštitu životne sredine."

Jedan od organizatora rasprave, Vladimir Janković iz nevladine organizacije UNEKOOP iz Paraćina, smatra da je o ovoj temi potrebno razgovarati na vreme da bi se našlo najkvalitetnije rešenje, koje će predstavljati balans između ekonomskog i ekološkog interesa društva. Zato mu je žao što se pozivu da učestvuje u razgovoru nije odazvalo Ministarstvo za zaštitu životne sredine, kao ni predstavnici cementne industrije. Korišćenjem otpada u proizvodnji cementna industrija u Evropskoj uniji smanjuje potrošnju fosilnih goriva, ali i troškove proizvodnje. Manja emisija ugljen-dioksida i niži troškovi su svakako dva glavna argumenta zagovornika ovog načina upravljanja otpadom. Međutim, otvoreno je pitanje uticaja na životnu sredinu.

Analizirajući moguće posledice ovakvog načina spaljivanja otpada, profesor Hemijskog fakulteta Ilija Brčeski ističe da je najveći problem što se u Srbiji u većini slučajeva upravljanju otpada ne prilazi stručno.

„Mi u Srbiji ne poznajemo karakteristike našeg otpada, ne

znamo posledice spaljivanja, ne posedujemo tehnologije za to. U razvijenim zemljama postoje ozbiljne studije o svemu tome, a nadzor objekata koji spaljuju otpad je mnogo stroži od nadzora industrijskih postrojenja, što sve košta stotine hiljada evra po objektu. To sve Srbija u ovom trenutku ne može da obezbedi", objašnjava prof. dr Brčeski. Pepeo koji nastaje spaljivanjem, podseća profesor Brčeski, takođe zahteva ozbiljan nadzor i stručan tretman, jer često sadrži teške metale, koji su opasni za okolinu.

Pedijatar iz Kosjerića Ilija Vukadinović precizira da prilikom spaljivanja otpada u cementari nastaju otrovna hemijska jedinjenja, kao što su azotni oksidi, teški metali, dioksini i furani.

„Jedan gram dioksina je, na primer, 11 hiljada puta otrovniji od cijanida. Ta jedinjenja se talože u telu u dugom periodu i ne mogu da se izbace kad se jednom unesu u organizam. Njihovo nakupljanje može dovesti do pojave kancera, do hormonskih poremećaja i pada imuniteta", navodi doktor Vukadinović i objašnjava da dioksini u organizam dospevaju preko zagađene vode, hrane ili vazduha.

I doktor Vukadinović i profesor Brčeski skeptični su kada je u pitanju mogućnost da se u Srbiji izvede ozbiljan monitoring spaljivanja otpada u cementarama, posebno ako se zna da u zemlji ne postoji nijedna institucija koja može da izvrši analizu dioksina i furana.

Predstavnik Agencije za zaštitu životne sredine Nebojša Redžić potvrđuje da u Srbiji nije moguće analizirati prisustvo pomenutih hemijskih jedinjenja u uzorku, već da se najčešće šalju na ispitivanja u Holandiju. Takođe navodi da Agencija generalno ima malo podataka o takvim analizama do sada sprovedenim u Srbiji i to pretežno na nekim veoma malim uzorcima. Redžić objašnjava da spaljivanje otpada u cementarama spada u jedan od „normalnih načina" upravljanja otpadom u svetu, ali i dodaje da su takva postrojenja, koja su bezbedna za okolinu, izuzetno skupa.

Komentarišući pozivanja na evropska iskustva i pozitivne primere, doktor Vukadinović navodi da u Beču postoji spalionica koja poštuje visoke standarde zaštite životne sredine, ali da je „sistem za prečišćavanje dimnih gasova u tom postrojenju 30 odsto skuplji od samog postrojenja".

„Zamislite, na primer, cementaru u Srbiji koja košta recimo 30 miliona dolara, a da samo njen sistem zaštite životne sredine bude plaćen još skoro 40 miliona dolara", ističe Vukadinović. Za ovog pedijatra iz Kosjerića i negativno iskustvo sa uticajem tamošnje fabrike cementa na životnu sredinu u tom gradu je još jedan argument da bude protiv ove promene zakona.

Profesor Brčeski smatra da je dužnost i stručne javnosti i organizacija koje se bave ovom problematikom da objasne građanima, a posebno donosiocima odluka da „na ovom tehnološkom razvoju u Srbiji, uvoz otpada da bi se koristio kao gorivo u cementarama nije prihvatljiv". Upozorava da u ovakvim situacijama kod građana može da se „rodi bojazan da bi određene industrijske grupacije mogle da nametnu državi svoj interes koji je u suprotnosti sa interesom zajednice".

U tom kontekstu predstavnici ekoloških pokreta iz Kosjerića, Beočina i Vrbasa idu korak dalje i tvrde da je namera da se zakon promeni u delu koji se odnosi na uvoz otpada za potrebe spaljivanja u cementarama, posledica lobiranja cementne industrije koja želi dodatni profit.

„Cementara u Kosjeriću dobila je dozvolu za izgradnju spalionice za otpad, ali bez studije procene uticaja na životnu sredinu. Mi nećemo dozvoliti da se komunalni otpad spaljuje u cementari. Imamo potpise više od 80 odsto stanovnika koji se protive tome“, objašnjava predsednik Ekološkog pokreta Kosjerića Dalibor Vujić. Ključna je transparentnost procesa donošenja odluka, kao i javna rasprava u kojoj će se jasno definisati šta je interes građana. Predstavnici Inicijative „Ne davimo Beograd“ ukazuju da se na primeru ugovora o izgradnji spalionice u Vinči najbolje vidi šta se dešava kad se ne vodi dovoljno računa o interesu građana. „Tim ugovorom je, na primer, predviđeno da je grad Beograd u obavezi da prikupi sav otpad, ali investitor nije u obavezi da ga primi. Takođe, da je vođeno računa o interesu građana Beograda, prvo bi se razgovaralo o reciklaži, pa tek onda o spaljivanju otpada“, naglašavaju.

Hijerarhija, koja je ugrađena i u Nacionalnu strategiju upravljanja otpadom, predviđa da se otpad ponovo koristi i reciklira, a spaljivanje se smatra poslednjim izborom. Drugim rečima, ništa što može da se reciklira ne ide na spaljivanje. Predstavnici organizacija koji se bave zaštitom životne sredine upozoravaju da postoji bojazan da će, u uslovima kada se forsira korišćenje otpada kao pogonskog goriva, reciklažna industrija izgubiti bitku u odnosu na industriju koja otpad koristi u energetske svrhe.

Predstavnik Privredne komore Srbije Siniša Mitrović ocenio je da se Srbija već 20 godina nalazi na početku kada je u pitanju zaštita životne sredine i reciklaža otpada. On naglašava da je važno da se definiše jasna politika u ovoj oblasti da bi mogla da se uskladi sa ambicijama i planovima privrede.

„Nemamo definisane ključne tokove otpada u reciklaži, imamo problem sa pijaćom vodom u preko 50 odsto resursa. Ne znamo šta ćemo sa istorijskim otpadom, ne možemo 18 godina da se nagodimo gde će biti centar za tretman opasnog otpada. Ključno je pitanje šta mi zapravo želimo u budućnosti. Moramo postići konsenzus i imati ključne odgovore na sve ove izazove“, naveo je Mitrović.

Predsednica Odbora Skupštine Srbije za zaštitu životne sredine Ivana Stojiljković ocenila je da su skupovi na kojima se stručno diskutuje pre donošenja zakona dragoceni kako se ne bi pravile greške, i da bi se zaštitili interesi građana.

„Želimo da u Srbiji otpad postane resurs, da stepen reciklaže bude veći, da se smanji prisustvo ugljen- dioksida u vazduhu, da cirkularna ekonomija zaživi, da se otvaraju zelena radna mesta, kao i da zahvaljujući tome postanemo konkurentniji i dobijemo razvojnu šansu za našu privredu“, zaključila je ona.

Deponije svuda oko nas

Prosečan stanovnik Srbije stvori dnevno oko kilogram komunalnog otpada, za godinu dana više od 350 kila. Ako znamo da se u Srbiji reciklira svega pet odsto otpada, znači da je većina smeća koje smo proizveli za života tu negde u našoj okolini.

Svega jedna petina otpada završi na sanitarnim deponijama. One imaju zaštitne sisteme koji sprečavaju da zagađujuće materije dospeju u životnu sredinu. Deponija ima nepropusnu podlogu, sistem za sakupljanje proceđenih voda i sistem za sakupljanje deponijskih gasova. Dizajnirane su tako da se tečnosti koje se skupe unutar deponije slivaju u posebne bazene za prečišćavanje. Bakterije u deponiji dovode do raspadanja otpada bez prisustva kiseonika. Ovaj proces dovodi do nastanka gasova u deponiji, od kojih je 50 odsto metan. Pošto je on zapaljiv, predviđen je poseban sistem cevi za odvođenje metana van deponije. U Srbiji je u prethodnih 15 godina sagrađeno deset sanitarnih deponija, a plan je da ih bude ukupno 29.

Čak trećina otpada, sa druge strane, bude bačena na divljim i neuređenim smetlištima, kojih je prema okvirnim procenama, oko 3500. Probleme divljih deponija ima skoro svaka opština u Srbiji, a najčešće nastaju u parkovima prirode i uz vodne slivove zbog želje nesavesnih kompanija i građana da izbegnu da plate odlaganje svog otpada na regularnim deponijama.

Ostatak smeća, odnosno oko polovina ukupnog otpada završi na deponijama koje jesu uređene, ali nisu sanitarne, odnosno, njihov sadržaj može da utiče na životnu sredinu. Takvih mesta je 164 u Srbiji. Na njima ne postoji kontrolisano odvođenje deponijskih voda niti deponijskog gasa, što može dovesti do zagađenja okolnog zemljišta ili požara i eksplozije.

Za i protiv spalionice u vinči

Deponija Vinča stara je 40 godina, prostire se na 68 hektara, što je površina kao jedan i po Kalemegdan, a visina otpada na pojedinim mestima iznosi 40 metara ili pola visine „Beograđanke“.

Ugovor za gradnju fabrike za preradu otpada u Vinči potpisan u julu 2017. godine između predstavnika Beograda i konzorcijuma koji predvodi francuska kompanija Suez. Investicija je vredna oko 300 miliona evra, a ugovor je na 25 godina.

Tada je najavljeno da će privatni partner prvo da sanira postojeću deponiju „Vinča“, a zatim i da izgradi postrojenje za preradu otpada. U toj novoj fabrici, kako je saopšteno, planirana je i proizvodnja toplotne i električne energije, a tretiraće se i otpad koji ne može da se reciklira. U međuvremenu, do izgradnje fabrike, od grada se očekuje da u svim opštinama napravi reciklažna dvorišta za odvajanje otpada koji može da se reciklira.

Predstavnici Inicijative „Ne davimo Beograd“ upozoravaju da ovaj ugovor nije u interesu građana Beograda, već prvenstveno stranog investitora. Podsećaju da gradska vlast često ističe da će strani partner uložiti preko 300 miliona evra, ali da ne objašnjava da je iznos koji će Beograd da plati investitoru nekoliko puta veći. Naime, grad se obavezao da u narednih 30 godina investitoru isplaćuje preko 38 miliona evra godišnje, što je ukupno oko milijardu i 150 miliona evra. Ovoj sumi treba dodati infrastrukturne troškove, kao i povlašćen položaj u proizvodnji energije, pošto je ugovorom predviđen otkup toplotne energije i struje za prvih 12 godina po povlašćenoj ceni, koja je dvostruko viša nego na međunarodnom tržištu.

Građani Beograda su 2011. godine plaćali komunalne delatnosti 29,5 evra na godišnjem nivou, dok je procena da će ta cena, kada čitav sistem u Vinči bude zaokružen, iznositi 127,5 evra.

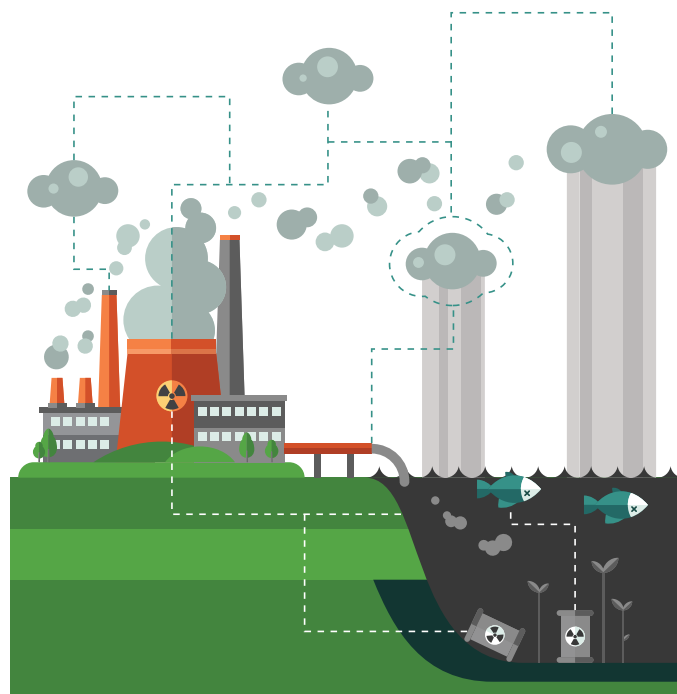
Inicijativa „Ne davimo Beograd“ ocenjuje da je glavnom gradu neophodan potpuno drugačiji pristup tretmanu otpada, koji će u potpunosti iskoristiti ovaj resurs, smanjiti zagađenja i uposliti ljude u zelenoj ekonomiji.

Opasni otpad

Otkrivanje metalne buradi pune otrovnih industrijskih materija zakopane na nekoliko lokacija u okolini Obrenovca početkom 2018. godine podsetilo je na poseban problem u upravljanju otpadom u Srbiji, a to je tretman opasnog otpada.

Reč je o materijama koje su eksplozivne ili zapaljive, otrovne su ili su sklone oksidaciji, u kontaktu sa vazduhom ili vodom oslobađaju zapaljive gasove ili otrovne supstance.

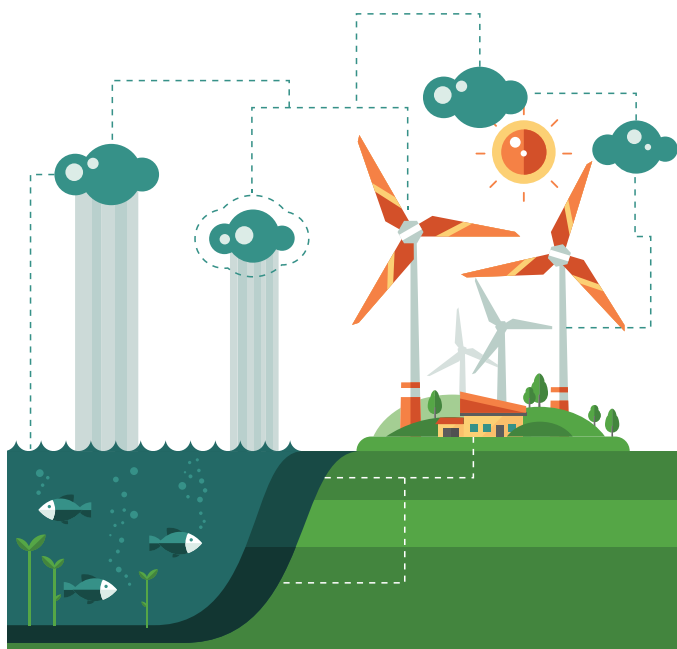
Prema izveštaju Agencije za zaštitu životne sredine u periodu od 2011. do 2016. godine udeo opasnog otpada u Srbiji je bio oko jedan odsto u odnosu na ukupno proizvedeni

otpad. Na to treba dodati još i količinu od oko 300.000 tona takozvanog istorijskog otpada, koji je nastao u socijalističkom i postsocijalističkom periodu u velikim kompanijama koje su otišle u stečaj.

Od opasnog otpada u našoj zemlji najviše se recikliraju ulja, električna i elektronska oprema, fluorescentne cevi koje sadrže živu i akumulatori. Međutim, ono što ne može da se tretira u Srbiji najčešće se izvozi u Austriju, Mađarsku, Grčku i Rumuniju, gde postoje postrojenja za njegovo zbrinjavanje.

Do izvoza u zemlje koja imaju postrojenja za njegovu preradu ili uništenje, opasnim otpadom trebalo bi da upravlja operater koji je pribavio dozvolu za njegovo skladištenje. Nju izdaje Ministarstvo zaštite životne sredine.

Nastavak institucionalne podrške organizacijama civilnog društva

Program podrške civilnom društvu u Srbiji u oblasti životne sredine – CSOnnect realizuje se od 2015. godine, a početkom nove, 2018. godine, ušli smo u poslednju godinu sprovođenja. Samo kroz ovaj projekat, podržan od strane Švedske međunarodne agencije za razvoj i saradnju, Švedska je podržala organizacije civilnog društva u Srbiji sa gotovo dva miliona evra, a treba naglasiti da je ova zemlja tradicionalno najznačajniji donator naše zemlje u oblasti zaštite životne sredine. Naime, samo u periodu od 2017. do 2019. godine uložice više od tri miliona evra u ovu oblast, prevashodno sa ciljem podrške pristupanja Srbije Evropskoj uniji.

Regionalni centar za životnu sredinu kroz sprovođenje ovog programa teži da podrži i osnaži organizacije civilnog društva koje imaju potencijal da preuzmu vodeću ulogu u ključnim izazovima u oblasti životne sredine i pomogne im u nastojanjima da pruže svoj doprinos pregovaračkom procesu u okviru poglavlja 27, ali i ostvare dijalog sa institucijama Republike Srbije i Evropske unije. U prethodnom periodu bilo je nagrađeno 11 konzorcijuma koji su obuhvatili 66 organizacija civilnog društva iz različitih delova Srbije, a svi oni postigli su brojne zapažene rezultate o kojima ste mogli detaljno da čitate u prethodnom broju CSOnnect biltena.

Od marta ove godine konzorcijumi nastavljaju sa sprovođenjem drugog dela institucionalnih grantova. Ovog puta su kroz 11 konzorcijuma obuhvaćene 64 organizacije civilnog društva, dok ukupan fond koji će im biti dodeljen kao institucionalna podrška iznosi 413.000 evra. Nov projektni period će trajati deset meseci, od 1. marta, pa sve do kraja 2018. godine, a vodeće organizacije u okviru konzorcijuma mogu da se nađu u svim delovima Srbije – njih tri imaju sedište u Beogradu, tri su bazirane u Vojvodini, tri su iz Istočne Srbije, jedna iz Zapadne, a jedna iz centralnog dela naše zemlje.

Programske aktivnosti će kroz nove institucionalne grantove da pokriju veliki broj tema iz oblasti životne sredine, te očekujemo značajne rezultate u sferi upravljanja otpadom, horizontalnog zakonodavstva, upravljanja vodama, zaštite prirode, klimatskih promena, upravljanja otpadom u poljoprivredi, kao i civilnoj zaštiti. Značajno je da nagrađene organizacije u okviru CSOnnect programa deluju i svoje aktivnosti sprovode na svim nivoima – lokalnom, regionalnom i nacionalnom.

Vodeća organizacija	Vrednost finansijske podrške okvirno (u evrima)	Partnerske organizacije
Mladi istraživači Srbije, Beograd	43.000	Udruženje TERRA'S, Subotica; Arhus centar, Novi Sad; Grupa Kobra, Niš; Udruženje građana GM „Optimist“, Gornji Milanovac; Centar modernih veština, Beograd
Timočki klub, Knjaževac	42.000	Entuzijasti Kučeva; Centar lokalne demokratije, Knjaževac Pirog, Pirog; Ženska inicijativa Knjaževca; Asocijacija za razvoj Kladova
Društvo mladih istraživača, Bor	42.000	Građanska čitaonica „Evropa“, Bor; Village, Bor; Grupa 55, Bor
ORCA, Beograd	40.000	Ekološki pokret „Okvir života“, Mionica; Udruženje „HabiProt“, Beograd; Ekološko društvo Dragačevo, Guča Udruženje građana „Eko-kampus“, Babušnica; Udruženje građana „Forum za održivi razvoj“, Dimitrovgrad; Udruženje za razvoj organske proizvodnje „Biobalkan“, Dimitrovgrad; Planinarsko društvo „Oštra čuka“, Sokobanja; Udruženje mladih – Sokobanja „UM“, Sokobanja; Udruženje za zaštitu, odgoj i proučavanje životinja „ZooPlanet“, Niš; Agroturističko-ekološko udruženje „Za Jelašnicu“, Niška Banja; Udrženje Ruralni centar „Sova“, Sremska Mitrovica; Društvo istraživača „Vladimir Mandić-Manda“, Valjevo
Inženjeri zaštite životne sredine, Novi Sad	37.500	Ekološki pokret „Moravski orašak“, Trstenik; Eko klub – Zeleni putokaz, Raška; Zeleni krug, Novi Sad; Ekološki pokret „Bela breza“, Kruševac; Odred izviđača „Zavičaj 1093“, Vranje; Centar za održivu budućnost „Zelena zona“, Knjaževac; Porečje Vučje, Vučje; Udruženje Plus Zeleni ključ, Niš
Pokret gorana Vojvodine, Sremski Karlovci	39.500	Pokret gorana Novog Sada; Arhus centar Južne i Istočne Srbije; Arhus centar Kragujevac
CEKOR, Subotica	39.000	Ekološki pokret Vrbasa UNEKOOP, Paraćin
Centar za evropske politike, Beograd	38.000	Ekološki centar „Stanište“, Vršac; Ekološki pokret Odžaka; Lokalni ekološki pokret Smedereva; Business and Economy Center Beograd
FORCA, Požega	33.000	Somborski edukativni centar - SEC Sombor; UG Edukativni centar, Kruševac; Proaktiv, Niš
IDA, Kraljevo	33.000	Srbija organika – nacionalno udruženje Beograd; Udruženje „Fenomena“, Kraljevo; Mreža za ruralni razvoj Srbije, Kraljevo Prijatelji Brodareva; Udruženje rudnjanskih domaćina, Rudno Prijatelji zemlje, Ivanjica
Timočki omladinski centar, Zaječar	26.000	Društvo za zastitu životne sredine Stara planina; Omladina JAZAS-a, Požarevac; Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS, Beograd

Učesnici beogradskih izbora o ključnim problemima zaštite životne sredine

Zaštita životne sredine jedna je od važnih oblasti delovanja lokalne samouprave. U želji da saznamo šta o ključnim ekološkim problemima glavnog grada misle oni koji bi želeli da ga vode u naredne četiri godine, listama na beogradskim izborima postavili smo šest pitanja. Liste „Aleksandar Vučić – Zato što volimo Beograd“ i „Aleksandar Šapić – gradonačelnik“ nisu se, nažalost, odazvale našem pozivu.

Lokalnim planom upravljanja otpadom u Beogradu je predviđeno recikliranje 30 odsto generisanog otpada do 2020. godine. Da li je ovaj cilj dovoljno ambiciozan? Takođe, kakav je vaš stav povodom projekta izgradnje spalionice otpada na deponiji u Vinči?

LISTA „DRAGAN ĐILAS – BEOGRAD ODLUČUJE, LJUDI POBEĐUJU!“: Mi nećemo sklapati štetne ugovore kojima će građani i grad biti na gubitku i imati omču oko vrata narednih 30 godina. Po ovom ugovoru, strani privatnik naplaćuje od Beograđana fiksno 38 miliona evra godišnje da bi prerađivao naše đubre i to nam ekstra naplaćivao po toni otpada. A struja koja se proizvodi pripada njima i nju smo dužni da otkupimo po ceni duplo većoj od tržišne?! Znači, dajemo sirovine i plaćamo ih i posle kupujemo proizvod, a to ćemo plaćati na kraju kad se sve izračuna 4-5 puta više godišnje po domaćinstvu! U našim redovima imamo stručnjake, resurse i znanje. Ovakvi netransparentni ugovori na štetu građana i pod sumnjivim uslovima se neće desiti sa našim kandidatima i gradonačelnikom.

LISTA SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE – JEDINSTVENA SRBIJA: Predviđena stopa reciklaže definisana lokalnim planom je određena u skladu sa nacionalnim ciljevima. Naravno da je konačni cilj potpuno izdvajanje svog reciklabilnog otpada u što kraćem roku i njegova ponovna upotreba, te Beograd mora da nastavi sa uvođenjem primarne separacije i omogućavanjem građanima da na lak i dostupan način razdvajaju otpad i na taj način da svi zajedno ostvarimo taj cilj potpune reciklaže. Projekat sanacije deponije Vinča, koja je najveći ekološki problem Beograda, njena sanacija i remedijacija, kao i izgradnja postrojenja za kogenerativnu proizvodnju energije iz otpada predstavlja najbolje rešenje za trajno rešavanje pitanja upravljanja otpadom u Beogradu na način koji najviše štiti životnu sredinu izborom Bref tehnologija, proizvodi obnovljive izvore električne i toplotne energije i na socijalno i ekonomski najodgovorniji način rešava ovaj najveći problem.

„DA OSLOBODIMO BEOGRAD – DEMOKRATSKA STRANKA, SDS, NOVA, ZELENI!“: Nedopustivo je da se u Srbiji reciklira svega sedam odsto otpada i zato naša lista predlaže konkretne mere kako da se ovo unapredi, prvo u Beogradu, a potom i u celoj zemlji. U zemljama EU predviđene su finansijske kazne za osobe koje svoj otpad ne bacaju u reciklažne kontejnere. Ali u Beogradu i Srbiji pre ovakvih kaznenih odredbi, primarni cilj mora da bude postavljanje reciklažnih kontejnera ispred svake stambene zgrade. Spalionice otpada su prevaziđene jer

se nakon spaljivanja stvara dim sa velikom količinom teških metala, čestica, hlorovodonične kiseline, dioksina, furana, sumpor dioksida, metana. Visoko zagađeni dimni gasovi mogu biti kiseli, a osamdesetih su izazvali ekološku katastrofu transformacijom obične kiše u kiselu kišu. Taj otpad može da se iskoristi kao sirovina uz pravilno izdvajanje iz otpada i reciklažu.

LISTA DOSTA JE BILO – DVERI: Preispitaćemo ugovor zbog mogućih koruptivnih elemenata jer se u ovaj veliki projekat ušlo bez postojanja elementarne infrastrukture za upravljanje otpadom. Trebalo je prvo ozbiljno početi sa uspostavljanjem sistema upravljanja otpadom u skladu sa hijerarhijom upravljanja otpadom. To znači minimizaciju količine otpada koja se mora odložiti na deponiju stavljanjem akcenta na smanjenje nastajanja otpada, ponovnu upotrebu, reciklažu i kompostiranje. Ključna stvar je o kakvoj je tačno spalionici reč i koji otpad će se tačno spaljivati. Ako je zaista namera da se iz komunalnog otpada izdvoje sve korisne komponente, onda na kraju ostaje samo neupotrebljivi čvrsti ostatak – RDF, koji se jedino može spaljivati. To se može uraditi, i već se radi, i u cementarama u Srbiji. Šta će nam onda skupa i opasna spalionica u Vinči? Na osnovu ovoga se može pretpostaviti da će se u spalionici spaljivati i šta treba i šta ne treba, sa ciljem dobijanja što više električne energije koju će država otkupljivati po povlašćenoj ceni.

INICIJATIVA „NE DAVIMO BEOGRAD“: Lokalni plan za upravljanje otpadom nije doveo do pune primene svih mera usmerenih na razvoj reciklaže. Postojeći sistem, usmeren na spaljivanje otpada, čini da postavljeni cilj u pogledu reciklaže bude teško dostižan. Inicijativa smatra da je Beograd potpisao štetan ugovor o javno-privatnom partnerstvu. Naš plan predviđa potpuno odustajanje od spalionice i ovog partnerstva podređenog zaradi jednog investitora, a nauštrub interesa građana. Naš sistem za upravljanje otpadom se temelji na konceptu „nula otpada“, koji podrazumeva najveće moguće smanjenje količine otpada i omogućavanje njegove ponovne upotrebe i reciklaže, kao i razvoj zelene ekonomije koja će zaposliti više hiljada građana. Zalažemo se za pravičniji sistem naplate – po količini generisanog otpada, a ne prema kvadratnom metru stambene jedinice. Ovaj sistem podstiče građane da više sortiraju otpad na mestu nastanka. Uvešćemo sistem za sortirano sakupljanje otpada, koji će podstaći reciklažu i kompostiranje. Radićemo na unapređenju infrastrukture za prikupljanje komunalnog otpada u svim delovima Beograda, posebno u prigradskim područjima koja trenutno nisu deo sistema za prikupljanje otpada i gde nastaju divlje deponije.

Zagađenje vazduha direktno negativno utiče na zdravlje Beograđana, dok je aerozagađenje najdirektnije povezano sa saobraćajem. Kako vidite budućnost Beograda kada je reč o saobraćaju u gradu? Da li imate plan za smanjenje potrošnje energenata u saobraćaju?

LISTA „DRAGAN ĐILAS – BEOGRAD ODLUČUJE, LJUDI POBEĐUJU!“: Saobraćajni problem ćemo rešavati korak po korak. Ne nebuloznim izmišljotinama, koje nanose štetu gradu kao što su: rušenje ili premeštanje mostova, formiranje džinovske pešačke zone u ionako već zagušenom gradu, metro od nigde do nigde, lažni kamen u Skadarliji, šestomesečne rekonstrukcije važnih ulica u isto vreme, koje se raspadaju nakon tri meseca.

Rešenje su pravi metro koji su projektovali stručnjaci i koji prolazi kroz delove grada u kojima živi najviše ljudi, Slavija sa podzemnim prolazima, bulevar od petlje hipodrom do Rakovice i mnoštvo manjih projekata. Sve ćemo raditi slušajući stručnjake i u dogovoru sa građanima.

LISTA SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE – JEDINSTVENA

SRBIJA: U Beogradu smo već pokazali i praktično primenili neka od tih rešenja koja su u alternativnim gorivima, gašenju individualnih kotlarnica, pošumljavanju. Grad Beograd je kupio autobuse na električni pogon čija je nabavka finansirana iz ekološkog fonda grada. Sa znanjem da visoku zagađenost vazduha u Beogradu uzrokuju grejanje na mazut i ugalj pokrenuli smo program zamene ložišta mazuta na biomasu. U Beogradu smo sproveli Program ekološkog pošumljavanja – Za zelena pluća Beograda i zasadili preko 700 hektara novih šuma.

„DA OSLOBODIMO BEOGRAD – DEMOKRATSKA STRANKA, SDS, NOVA, ZELENI“:

Pored potrošnje energenata u saobraćaju, drugi izvor zagađenja su kotlarnice koje se koriste u zimskom periodu. Iz tog razloga predlažemo pošumljavanje ulica sa najvećim procentom zagađenja kao i postepeno ukidanje kotlarnica i prelazak na ekološke vidove grejanja. Izgradnja metroa bi dosta pomogla pri smanjivanju broja vozila na ulicama, a samim tim i smanjivanju zagađenja vazduha. Zabrana kamionima na dizel da ulaze u grad bi takođe pomogla pri smanjivanju zagađenja gradskih ulica. Mnoge evropske zemlje subvencionišu kompanije koja prodaju automobile, kamione i autobuse na gas. Srbija, nažalost, nije jedna od njih i to treba pod hitno promeniti. Naš predlog će biti da se subvencionišu proizvođači eko-vozila. Takođe, neophodno je da se na što više lokacija otvore i odgovarajuće pumpe na kojima bi vlasnici vozila mogli da napune svoja vozila.

LISTA DOSTA JE BILO – DVERI:

Izgradnja/završetak obilaznica je neophodna, kao i izmeštanje teškog saobraćaja iz centra grada. Jedan od ključnih strateških pravaca je poboljšanje kvaliteta gradskog prevoza i smanjenje cene karte prevoza. Uvođenjem transparentnosti i reorganizacijom GSP-a očekujemo značajne uštede. Deo tih sredstava se može upotrebiti i za nabavku autobusa na ekološko gorivo. Treba podsticati korišćenje ekoloških goriva u automobilima, zatim gašenje individualnih ložišta priključenjem na daljinsko grejanje.

INICIJATIVA „NE DAVIMO BEOGRAD“:

Aerozagađenje je toliko visoko da je sprovođenje predloženih mera urgentno: veća upotreba javnog prevoza i smanjenje automobilske saobraćaja, promocija održivih vidova transporta, bolja kontrola, ali i izmeštanje industrijskih zagađivača iz stambene u poslovnu zonu, kao i smanjenje broja individualnih ložišta kroz nastavak gasifikacije i toplifikacije. U pogledu smanjenja upotrebe energenata u saobraćaju naš program predviđa tri mere: prva je 30 minuta od kuće do posla – što podrazumeva da proširenjem mreže žutih linija, optimizacijom tramvaja i koristeći infrastrukturu BG voza, dobijemo po tri brze linije autobusa, tramvaja i BG voza koje će omogućiti da se od kuće do posla stiže za 30 minuta. Druga mera je destimulisanje upotrebe privatnih automobila kroz izgradnju takozvanih Park and Ride parkirališta na obodu centralne zone pored ukrštanja linija javnog prevoza. Vozači koji bi koristili ovaj vid usluge dobijali bi povratnu kartu za javni prevoz ili električni bicikl na korišćenje prilikom posete centralnoj zoni grada.

Treća mera je kretanje kroz grad bez zagađenja, što znači da ćemo infrastrukturu prilagoditi održivim vidovima transporta kroz izgradnju biciklističkih staza i pešačkih koridora koji će podsticati pešačenje.

Energetska efikasnost je veliki izazov za Beograd, kako u pogledu potrošnje energije u industriji i saobraćaju, tako i u domaćinstvima. Koje mere vaša izborna lista planira da preduzme kako bi doprinela povećanju energetske efikasnosti i smanjenju upotrebe fosilnih goriva? Na koji način ćete rešavati problem velike potrošnje energije u domaćinstvima?

LISTA „DRAGAN ĐILAS – BEOGRAD ODLUČUJE, LJUDI POBEĐUJU!“:

Jedan od prioriteta je povećanje energetske efikasnosti, koje je višestruko značajno za građane i državu u celini. U tom smislu je prioritet poboljšanje izolacije postojećih zgrada i drugih mera kojima se smanjuju gubici toplote. Tome treba dodati ugradnju sistema za regulaciju potrošnje toplote u svakom stanu. Ove mere se, pre svega, odnose na zgrade koje su priključene na sistem daljinskog grejanja i njima se mogu postići uštede do 50 odsto u potrošnji toplote i uvoznog prirodnog gasa. Tu je i pitanje Fonda za energetske efikasnost, odnosno gde su ta sredstva i za šta se ona trenutno koriste.

LISTA SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE – JEDINSTVENA

SRBIJA: Beograd ima fond za energetske efikasnosti i pokazao je da je moguć balans živeti održivo i koristiti resurse koje imamo. U Beogradu se intenzivno rekonstruišu fasade i to nije samo pitanje estetike, što je naravno važno, ali je to doprinelo podizanju energetske efikasnosti zgrada.

„DA OSLOBODIMO BEOGRAD – DEMOKRATSKA STRANKA, SDS, NOVA, ZELENI“:

Grad trenutno ima potpisan ugovor sa elektrodistribucijom da plaća ulična osvetljenja po sijalici, a ne po utrošenoj energiji jer elektrodistribucija nema merače potrošnje struje na svojoj uličnoj rasveti. Čak i kada bi se stavile štedljive sijalice umesto običnih, finansijska ušteda opet ne bi postojala. Naš predlog je da se na uličnu rasvetu instaliraju solarne svetiljke kao jedna od mera za smanjenje potrošnje energije. Ekološki zakoni u EU obavezuju instaliranje sistema za prečišćavanje, kao što su filteri koji se montiraju na dimnjacima termoelektrana i toplana. Neophodno je doneti zakone i uredbe koje će regulisati industrijsku potrošnju i smanjiti preveliku potrošnju energije. Grad Beograd umesto otimanja od građana putem prevelikih računa za grejanje koje se slivaju u gradsku kasu i koriste za besmislene fontane i jarbole, mora da iskoristi dobit od grejanja kako bi finansirala beskamratne kredite za promenu stolarije u zgradama.

LISTA DOSTA JE BILO – DVERI: Trebalo bi pripremiti dva programa podsticaja, jedan za javne objekte i drugi za građane. Posebno bi trebalo forsirati korišćenje geotermalne energije pošto Beograd leži na geotermalnim vodama. Program za građane bi trebalo prvenstveno usmeriti na seoska područja koja uglavnom koriste čvrsta goriva za grejanje i koja neće u dogledno vreme dobiti toplovod. Program bi mogao da se sastoji u davanju povoljnih subvencionisanih kredita za nabavku i ugradnju izolacije, zamenu stolarije, nabavku i ugradnju toplotne pumpe za grejanje stambenog objekta ili nekog drugog sistema za grejanje na bazi obnovljivih izvora energije. Podrazumeva se potpuna transparentnost, ravnopravni uslovi za sve i stroga kontrola realizacije sredstava. U javnim objektima treba zameniti klasične sijalice LED sijalicama.

INICIJATIVA „NE DAVIMO BEOGRAD“: Želimo da nastavimo proces gasifikacije i toplifikacije priključenjem na sistem daljinskog grejanja preostalih domaćinstava, kako bi se sa jedne strane smanjio stepen zagađenja vazduha, ali i umanjili upotreba i potrošnja energije za domaćinstva (pre svega upotreba fosilnih goriva). Kao posebnu meru, pružićemo podršku malim proizvođačima obnovljive, npr. solarne energije. Smatramo da je neohodno uvesti i podsticaje prilikom rekonstrukcija javnih i privatnih objekata koji obezbeđuju termičku izolaciju objekata i time povećavati energetska efikasnost. U pogledu saobraćaja radićemo na afirmaciji održivih vidova transporta, destimulaciji upotrebe automobila i, kao najvažnijoj meri, većoj upotrebi javnog prevoza sa akcentom na upotrebi eko linija.

Pitanje urbanističkog planiranja, uređenja javnih prostora i investicija je bilo u žiži javnosti u proteklom periodu (Beograd na vodi, benzinska pumpa na Novom Beogradu...). Kakav je vaš plan za uključivanje građana u odlučivanje o prostornom planiranju i uređenju javnih prostora? Koje biste konkretne mere preduzeli kada je u pitanju rešavanje problema izgradnje na uštrb javnih i zelenih površina i umanjeње negativnih efekata takve prakse koji su prisutni već decenijama?

LISTA „DRAGAN ĐILAS – BEOGRAD ODLUČUJE, LJUDI POBEĐUJU!“: Zakonom regulisan javni uvid u plansku dokumentaciju je uz ovu vlast mrtvo slovo na papiru.

Građani saznaju da se nešto gradi i radi na njihovim površinama tek kad se zabode ašov i postavi ograda. Površine od javne namene i javnog interesa uz poštovanje zakona je prioritet i princip u koji verujemo. I dok sadašnja vlast drži sakriven javni uvid u podrumima i burazreskim kuloarima, mi ćemo osigurati transparentan sistem gde će građani iskazati svoj stav, razgovarati sa stručnjacima i naći optimalno rešenje za sve. Nećemo dopustiti da površine od javnog interesa, kao što je vodoizvorište Beograda postanu izvorište za investitorski urbanizam.

LISTA SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE – JEDINSTVENA SRBIJA: Zalažemo se za poštovanje urbanističkih planova uz uređivanje i ozelenjavanje urbanih džepova i nastavak projekta pošumljavanja Beograda.

„DA OSLOBODIMO BEOGRAD – DEMOKRATSKA STRANKA, SDS, NOVA, ZELENI“: Urbanistički plan će uvek biti predmet diskusija. Građani treba da se uključe kada je u pitanju prostorno planiranje i uređenje javnih prostora. Razvoj grada je neminovan i neophodan, ali mora da poštuje zelene i javne površine. Ne može se dozvoliti izgradnja stambenih objekata gde god investitori požele. Neophodno je napraviti evidenciju svih zelenih površina, koje bismo ih proglasili za ekološke oaze sa zabranom gradnje. Mi ćemo zaštititi zelene površine u Beogradu a prekršioce koji grade na zelenim površinama rigorozno ćemo kazniti.

LISTA DOSTA JE BILO – DVERI: Mi se oštro protivimo betonizaciji Beograda koju je započela bivša, a intenzivirala sadašnja vlast. Cilj nam je da proširimo zelene površine i mreže biciklističkih staza. Jedna mogućnost je preko uređenja divljih deponija koje su preplavile grad. Zalažemo se i za uvođenje bežičnog interneta u parkove i javne površine za sve Beograđane. Jedna od tačaka u našem Planu u 20 tačaka je raspisati i sprovesti javni konkurs za urbanističko rešenje za Savski amfiteatar, Luku Beograd, levu stranu Dunava. Otvoriti istinsku, javnu debatu o urbanističkom planu za ceo Beograd.

INICIJATIVA „NE DAVIMO BEOGRAD“: Projekat „Beograd na vodi“ samo je najveći primer pogrešnog procesa razvoja Beograda koji se na identičan način odvija i u manjim tačkama širom grada. Trenutno, rani javni uvid i javni uvid predstavljaju jedine propisane formalne instrumente participacije građana u planskom sistemu. Praksa pokazuje da to nije dovoljno. Proteklih meseci građani su pokazali da su spremni da se udruže protiv izgradnje o kojoj nisu bili pitani. Kako bi se ograničilo predavanje u službu investitora i zaustavilo nepovratno uništavanje značajnih resursa Beograda kakvi su parkovi, šume i zelene površine, elementi kulturnog i urbanog nasleđa, objekti u javnom vlasništvu i građevinsko zemljište, važno je udružiti snage u osmišljavanju novih procesa planiranja grada. Smatramo neophodnim uvođenje neformalnih planskih instrumenata i tehnika aktivne participacije za direktno uključivanje građana, kao i profesionalizaciju tela koja donose odluke, uspostavljanje jasne linije njihove odgovornosti i povećanje transparentnosti procesa planiranja. Smatramo i da građani moraju imati priliku da se o ključnim projektima za razvoj Beograda izjasne na referendumu.

Beograd nema sistem za prečišćavanje otpadnih

voda. Na koji način ćete se baviti ovim problemom tokom vašeg mandata? Gde vidite izvore finansiranja za sistem prečišćavanja otpadnih voda?

LISTA „DRAGAN ĐILAS – BEOGRAD ODLUČUJE, LJUDI POBEĐUJU!“: Potreban je jedan veliki sistem, kao što je davno planirano u Velikom selu i više manjih savremenih, podignutih po važećim standardima i po planskoj dokumentaciji. Ogroman posao urađen je izgradnjom interceptora kojim se sakuplja gradska kanalizacija i dovodi do Velikog sela do mesta gde je predviđena fabrika za preradu otpadnih voda. Za nju su potrebna ogromna sredstva. Deo će se obezbediti iz budžeta grada, a deo iz donacija koje očekujemo da dobijemo od EU. Takođe, ekološke takse koje se naplaćuju će se usmeravati u ovom pravcu, jer ne možemo dozvoliti da Beograd bude jedina metropola u Evropi bez sistema za prečišćavanje otpadnih voda.

LISTA SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE – JEDINSTVENA SRBIJA: Beograd mora da ima sistem za prečišćavanje otpadnih voda i ovo je jedno od prioritarnih pitanja. Planirano postrojenje u Velikom selu mora biti u što kraćem roku završeno, sva kanalizaciona mreža i interceptori povezani i izgrađena postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za udaljena naselja. Sve otpadne vode moraju biti prečišćene, to je jedini način da zaštitimo na pravi način naše reke, podzemne vode, zemljište i našu životnu sredinu u celini. Finansiranje može biti obezbeđeno preko EU sredstava, JPP ili drugih oblika finansiranja u skladu sa Zakonom.

„DA OSLOBODIMO BEOGRAD – DEMOKRATSKA STRANKA, SDS, NOVA, ZELENII“: Sistem za prečišćavanje otpadnih voda je neophodan decenijama unazad jer sve otpadne vode završavaju u Savi i Dunavu. Kao izvore za finansiranje sistema za prečišćavanje otpadnih voda možemo navesti novac dobijen od ekoloških taksu, umanjenje poreza za ekološki svesne kompanije, konkurisanje za projekte EU, donacije, gradski budžet...

LISTA DOSTA JE BILO – DVERI: Prvenstveno u namenskim sredstvima od naknade za zagađivanje životne sredine. Narodna skupština je krajem 2015. godine usvojila izmene Zakona o budžetskom sistemu, ukidajući namenski karakter sredstvima od „ekoloških“ naknada. Hitno se mora vratiti namenski karakter tim sredstvima. Uz strogo namensko korišćenje fond će biti udvostručen. Mogući izvori su i strani fondovi, EU donacije, a kao krajnje rešenje JPP, ali transparentno sa precizno definisanim ciljevima i zadacima, indikatorima i, posebno, uz jasnu podelu rizika.

INICIJATIVA „NE DAVIMO BEOGRAD“: Uložićemo u sektor prerade otpadnih voda koji će biti pod javnom kontrolom i stručnom upravom. Regulacija i inspekcija najvećih zagađivača biće beskompromisne kako bismo zaštitili ovaj važan prirodni resurs. Finansiranje sistema za prečišćavanje otpadnih voda vidimo kroz javne izvore finansiranja, pre svega kroz bolje planiranje i raspodelu budžetskih sredstava. Iako je reč o značajnim sredstvima mislimo da dosadašnje iskustvo kroz upliv privatnog kapitala u sektor komunalnih usluga nije rešenje. Model javno-privatnog partnerstva nije pokazao značajne rezultate i pokazao se u većini slučajeva kao mehanizam za izvlačenje javnih sredstava, a ne model za rešavanje komunalnih problema.

Grad Beograd raspolaže velikim izvorima prihoda od naknada za zagađivanje životne sredine. Koje mere će imati prioritet prilikom trošenja ovih sredstava?

LISTA „DRAGAN ĐILAS – BEOGRAD ODLUČUJE, LJUDI POBEĐUJU!“: Od Beograda država uzima sve naknade za zagađivanje životne sredine, usmerava ih na svoj budžet odakle se tim sredstvima potpuno gubi trag. Do sada nismo videli da je za zaštitu životne sredine – odnosno poboljšanje kvaliteta života građana u konkretnom smislu nešto urađeno. Zdrav život građana je imperativ, a sada i poglavlja o priključivanju Evropskoj Uniji (15 i 27) pozivaju i obavezuju na to.

LISTA SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE – JEDINSTVENA SRBIJA: Ne, nedovoljni su prihodi od naknada za zagađivanje. Nažalost, samo deo tih sredstava se troši na zaštitu životne sredine. Zalažemo se da sva namenska sredstva za životnu sredinu zaista to i budu i da se iskoriste za zaštitu životne sredine. Ukoliko želimo da živimo bolje, životna sredina treba da bude zdravija i zato su nam prioriteta prerada otpadnih voda, čist vazduh, remedijacija zemljišta i pošumljavanje.

LISTA „DA OSLOBODIMO BEOGRAD – DEMOKRATSKA STRANKA, SDS, NOVA, ZELENII“: Naš predlog će biti da se taj novac usmeri ka rešavanju urgentnih ekoloških problema na teritoriji Beograda, finansiranje izgradnje centara za reciklažu, sistema za prečišćavanje otpadnih voda, izgradnju solarnog uličnog osvetljenja, monitoring za praćenje i hitne intervencije zagađenja vazduha, pošumljavanje najzagađenijih ulica, jačanje postojeće infrastrukture za odvajanje otpada kroz povećanje broja mesta za odvajanje otpada, modernizaciju vozila i opreme JP Zelenilo Beograd i JKP Gradska čistoća. Neophodno je povećati broj ekoloških inspektora i dati im veća ovlašćenja jer oni predstavljaju bitan faktor u sprečavanju i kažnjavanju zagađivača u Beogradu.

LISTA DOSTA JE BILO – DVERI: Sredstvima fonda za zaštitu životne sredine upravljamo kao da su i dalje namenski, bez obzira što je sadašnja vlast ukinula njihov namenski karakter. Finansiramo samo aktivnosti kojima se unapređuje upravljanje otpadom, prečišćavanje otpadnih voda, smanjuje zagađenost vazduha i zemljišta i unapređuje zaštita biljnog i životinjskog sveta. Nećemo iz fonda finansirati aktivnosti koje nisu u vezi sa ovim oblastima. Vodićemo strogo računa o uravnoteženosti i pravičnosti naknada za sve obveznike.

INICIJATIVA „NE DAVIMO BEOGRAD“: Ogromna sredstva koja dolaze iz prihoda na osnovu naknade za zagađivanje životne sredine potrebno je usmeriti na projekte koje imaju jasan i nedvosmislen značaj za unapređenje životne sredine. Moramo više uložiti u zaštitu vazduha, voda, upravljanje otpadom i mere usmerene na zaštitu od buke. Posebno vidimo mogućnost da se delom sredstava iz navedenih naknada finansiraju i drugi projekti usmereni na unapređenje životne sredine gde vidimo partnere i u ekološkim organizacijama. Želimo da naglasimo da ideja naše politike nije usmerena na punjenje budžeta nauštrb životne sredine, već da smo usmereni na to da zagađivači dostignu standarde i poštuju propise u ovoj oblasti.

Horizontalno zakonodavstvo

Iskustvo drugih država iz pregovora o članstvu u EU ukazuje na to da životna sredina, odnosno pregovaračko poglavlje 27, spada u pet najtežih! Razlog leži u činjenici da pravnih dokumenata EU (acquis) ima skoro 300, a neke od tih pravnih tekovina su izrazito finansijski zahtevne.

Pravne tekovine EU u oblasti životne sredine obuhvaćene su horizontalnim zakonodavstvom. Horizontalno zakonodavstvo čine procesni aspekti prava životne sredine kroz koje se obezbeđuje pravo na pristup informacijama, učešće javnosti u procesu donošenja odluka, sudska zaštita prava na pristup informacijama i učešće javnosti i odgovornost za štetu prema životnoj sredini.

Neka od glavnih pitanja horizontalnog zakonodavstva EU su: strateška procena uticaja na životnu sredinu; odgovornost za štetu u životnoj sredini, pristup javnosti informacijama u oblasti životne sredine, Evropski registar ispuštanja i prenosa zagađujućih supstanci, Program za finansijsku podršku u oblasti životne sredine...

Evropska direktiva o proceni uticaja EIA direktiva (85/337/EEZ) predstavlja prvi propis EU prava u ovom sektoru i propisuje dva osnovna principa upravljanja zaštitom životne sredine: prethodna procena i učešće javnosti. Procena uticaja je zasnovana na principu da se najbolja politika životne sredine sastoji u sprečavanju nastanka zagađenja i negativnog uticaja na samom izvoru, u najranijoj mogućoj fazi, u svim postupcima ili procesima tehničkog planiranja i donošenja odluka. U praksi to znači da bi građevinsku dozvolu za javne i privatne projekte koji bi mogli imati značajne uticaje na životnu sredinu, trebalo izdavati tek nakon što se sprovede procena uticaja na životnu sredinu.

Glavne evropske direktive (EIA i SEA) su uglavnom transponovane i implementirane u pravnom sistemu Srbije, dok će za druge biti neophodno dodatno angažovanje. Izazovi koje treba prevazići pretežno leže u komunikaciji kako unutar sektora tako i sa drugim sektorima.

Upravljanje otpadom

Procenjuje se da će za usklađivanje sa zakonodavstvom i sprovođenje neophodnih reformi u okviru poglavlja 27 biti potrebno oko 15 milijardi evra, od kojih je približno 10% potrebno izdvojiti za pravilno upravljanje otpadom.

U Srbiji se trenutno organizovano sakuplja oko 60% komunalnog otpada pri čemu su ruralne oblasti znatno slabije pokriveno. Kapacitet postojećih deponija – smetlišta je u većini opština već popunjen, dok značajan broj deponija ne zadovoljava ni minimalne tehničke standarde. Oko 70% aktivnih deponija – smetlišta nije predviđeno prostorno-planskim dokumentima i nemaju urađenu studiju o proceni uticaja na životnu sredinu, ni potrebne dozvole.

Nacionalna strategija upravljanja otpadom, usvojena 2003. godine, navodi neophodnu infrastrukturu za postizanje zacrtanih dugoročnih ciljeva, i to 29 regionalnih sanitarnih deponija, 44 transfer stanice, 17 reciklažnih centara i 4 spalionice komunalnog otpada. Izgrađene regionalne sanitarne deponije koje su u funkciji i koje zadovoljavaju sve tehničke zahteve nalaze se u Užicu, Kikindi, Jagodini, Leskovcu, Pirotu, Sremskoj Mitrovici, Pančevu, Vranju i Gornjem Milanovcu a trenutno su u izgradnji regionalni centri u Subotici, Novoj Varoši i Inđiji.

Cilj Strategije je da do 2020. godine ojačaju kapaciteti za upravljanje komunalnim i opasnim otpadom, kao i uvođenje odvojenog sakupljanja i tretmana opasnog otpada iz domaćinstava i industrije, obezbeđenje kapaciteta za spaljivanje (insineraciju) organskog industrijskog i medicinskog otpada, kao i uspostavljanje sistema upravljanja građevinskim otpadom i otpadom koji sadrži azbest.

Evropska direktiva o odlaganju otpada na deponije 1999/31/EC je u Srbiji većim delom transponovana kroz Zakon o upravljanju otpadom, Uredbu o odlaganju otpada na deponije i druge podzakonske akte, dok se puna usklađenost očekuje krajem 2018. godine nakon revizije ovih dokumenata. Jedan od najvećih izazova u implementaciji leži u članu 14. ove direktive, koji se odnosi na neusklađene deponije. Puna implementacija odredbi ovog člana, koja podrazumeva zatvaranje neusklađenih deponija, uspostavljanje regionalnih centara za upravljanje otpadom, sanaciju i rekultivaciju deponija, očekuje se 2032. godine.

IMPRESUM:

Direktorka programa: Zorica Korać

Menadžerka programa: Ivana Tomašević

Urednica: Marija Simić

Novinarke: Ljubica Gojgić i Jelena Bulajić

Saradnica: Minja Marijanski

Dizajn i priprema za štampu: Block&Roll

Telefon: (381-11) 3345-775; 3345-778

Kontakt: csonnect@rec.org

www.csonnect.rec.org

 CSOnnect

 CSOnnectSrbija

